

مدرسه

مدرسه، خانه‌ی دوم ماست. شما چند ساعت از روز را در مدرسه سپری می‌کنید؟

هدف شما از آمدن به مدرسه چیست؟

مدرسه، محلّ تعلیم و تربیت است و در آن‌جا هر کس کار معینی انجام می‌دهد. در مدرسه، چه کسانی برای تعلیم و تربیت ما تلاش می‌کنند؟ آن‌ها را نام ببرید.

* معلم، با دلسوزی به ما درس می‌آموزد و ما را تربیت می‌کند. او بهترین راهنمای ما در مدرسه است.

* ناظم با همکاریِ دانش‌آموزان و مدیر، کمک می‌کند تا کارهای مدرسه بهتر و منظم‌تر انجام شود.

* مدیر با همکاری کارکنان مدرسه، برنامه‌ی کار مدرسه را تنظیم می‌کند. مربی پرورشی، مربی بهداشت، دفتردار، کتابدار، خدمت‌گزار و سایر افراد در مدرسه چه کارهایی انجام می‌دهند؟

● همه‌ی این افراد برای تعلیم و تربیت ما تلاش می‌کنند و ما نیز در برابر آن‌ها وظایفی داریم. همان‌طور که ما در خانه با افراد خانواده همکاری می‌کنیم تا کارها به خوبی انجام شوند، در مدرسه نیز با یک‌دیگر همکاری می‌کنیم تا مدرسه‌ی خوبی داشته باشیم.

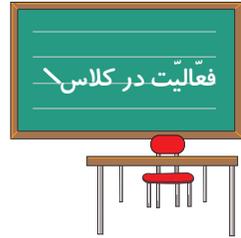

۱- با همکاری معلّم، یکی از کارکنان مدرسه را به کلاس دعوت کنید تا در مورد وظایف خود و انتظاراتی که از دانش‌آموزان دارد، صحبت کند.

۲- در هفته‌ی گذشته، شما در کدام کارهای مدرسه، همکاری کرده‌اید؟ بیان کنید.

۳- اگر مدرسه‌ی شما به وسیله‌ی یک فرد نیکوکار ساخته شده است، او را نام ببرید.

آیا در محلّ زندگی خود مدرسه‌ای را می‌شناسید که به وسیله‌ی یک فرد نیکوکار ساخته شده باشد؟ در این باره از بزرگ‌ترها پرس و جو کنید.

پرسش

۱- دومین خانه‌ای که ما در آن زندگی می‌کنیم، چه نام دارد؟

۲- مدرسه محلّ تعلیم و ..... است.

۳- دو نفر از افرادی را که در مدرسه برای شما تلاش می‌کنند، نام ببرید و وظیفه‌ی آن‌ها را بگویید.

برای مطالعه

جامعه خیرین مدرسه‌ساز
کشور، تأسیس ۱۳۷۸

مردم در مدرسه‌سازی به دولت کمک می‌کنند. بعضی از مردم نیکوکار یا خیر برای دانش‌آموزان مدرسه می‌سازند. کشور ما به علت داشتن تعداد زیاد دانش‌آموز، با کمبود مدرسه روبه‌روست. به همین دلیل، جامعه‌ی خیرین مدرسه‌ساز در سال ۱۳۷۸ تأسیس شد. وظیفه‌ی ما دانش‌آموزان، خوب نگهداری کردن از مدرسه است.

این مدرسه به وسیله‌ی یک فرد نیکوکار ساخته شده است.

مسجد

یکی دیگر از محل‌های اجتماع مردم، مسجد است. در همه‌ی روستاها و شهرها مسجد وجود دارد. بعضی از مسجدها به وسیله‌ی افراد نیکوکار ساخته شده و در اختیار مردم قرار گرفته است.

مردم برای برپا داشتن نماز جماعت به مسجد می‌روند. آن‌ها پشت سر امام جماعت یا پیش نماز در صف‌های منظم، رو به قبله می‌ایستند. امام جماعت جلوتر از همه در محراب قرار می‌گیرد. آیا می‌دانید در مسجد، به چه جایی محراب گفته می‌شود؟

مردم در مسجد، خدا را عبادت می‌کنند و با اخلاق نیکو آشنا می‌شوند. علاوه بر این، مسجد محلّ برگزاری مراسمی چون سخن‌رانی، دعا، عزاداری و جشن‌های مربوط به عیدهای مذهبی است. هر یک از این مراسم در روز خاصی برگزار می‌شود.

مردم در مسجد با یک‌دیگر آشنا می‌شوند، از حال هم‌خبر می‌گیرند و برای حلّ مشکلات محلّه‌ی خود با یک‌دیگر مشورت می‌کنند.

مسجد نمونه‌ی کوچکی از جامعه‌ی اسلامی است که در آن خداپرستی، همکاری، همدلی، نظم و آموزش وجود دارد.

- ۱- نام مسجد محلّه‌ی شما چیست؟ در آن جاذبه‌های کارهایی انجام می‌شود؟ برای کلاس تعریف کنید.
- ۲- خاطره‌ای از رفتن خود به مسجد بنویسید و در کلاس بخوانید.

پرسش

- ۱- نماز جماعت در مسجد چگونه برگزار می‌شود؟
- ۲- مردم در مسجد برای حل مشکلات محله‌ی خود چه می‌کنند؟

برای مطالعه

مسجد محل آموزش است.

● امام جماعت در مسجد وظایف دینی را به مردم یاد می‌دهد.

● مردم در مسجد قرآن می‌آموزند و با شیوه‌ی زندگی و رفتار اهل بیت (ع) آشنا می‌شوند.

● در بعضی مسجدها کلاس سوادآموزی تشکیل می‌شود. بزرگسالان بی‌سواد در این کلاس‌ها خواندن و نوشتن یاد می‌گیرند.

● نوجوانان و جوانان در قسمت بسیج مسجد ثبت نام می‌کنند و آموزش نظامی می‌بینند تا برای دفاع از کشور اسلامی ایران آماده شوند.

● در بعضی از مسجدها کتابخانه وجود دارد. مردم در این کتابخانه‌ها مطالعه می‌کنند یا از آنجا کتاب به امانت می‌گیرند.

● مسجد الحرام در مکه و مسجد الاقصی در فلسطین اشغالی از مهم‌ترین مساجد مسلمانان می‌باشند.

زندگی روستایی

عده‌ای از مردم کشور ما در روستاها زندگی می‌کنند. بیشتر روستاییان به کار کشاورزی و باغداری مشغول‌اند. آن‌ها با کشت محصولات کشاورزی برای خانواده‌ی خود و مردم دیگر غذا فراهم می‌کنند. بعضی از روستاییان علاوه بر کشاورزی، دام‌پروری نیز می‌کنند و در کنار خانه یا مزرعه‌ی خود، تعدادی دام را نگه می‌دارند.

● مردم روستا با زندگی کردن در کنار مزرعه‌ها و باغ‌ها از هوای تمیز و سالم استفاده

می‌کنند.

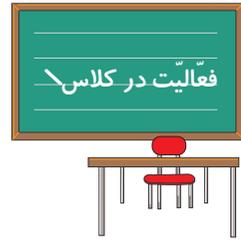
● جمعیت روستا از شهر کمتر است. به همین دلیل، بیشتر مردم روستاها یک‌دیگر را می‌شناسند یا با هم خویشاوندند. آن‌ها با صمیمیت و همدلی در کنار یک‌دیگر زندگی می‌کنند و در کارهای کشاورزی و دام‌پروری به هم کمک می‌کنند.

● دانش‌آموزان روستایی در مدارس روستایی درس می‌خوانند. معلم روستا معمولاً با روستاییان زندگی می‌کند. دانش‌آموزان روستایی، هم درس می‌خوانند و هم در کار کشاورزی و دام‌پروری به پدر و مادر خود کمک می‌کنند.

● پس از پیروزی انقلاب اسلامی، جهادسازندگی در بیشتر روستاها مدرسه، حمام، مسجد و خانه‌ی بهداشت ساخته و آب آشامیدنی سالم فراهم کرده است.

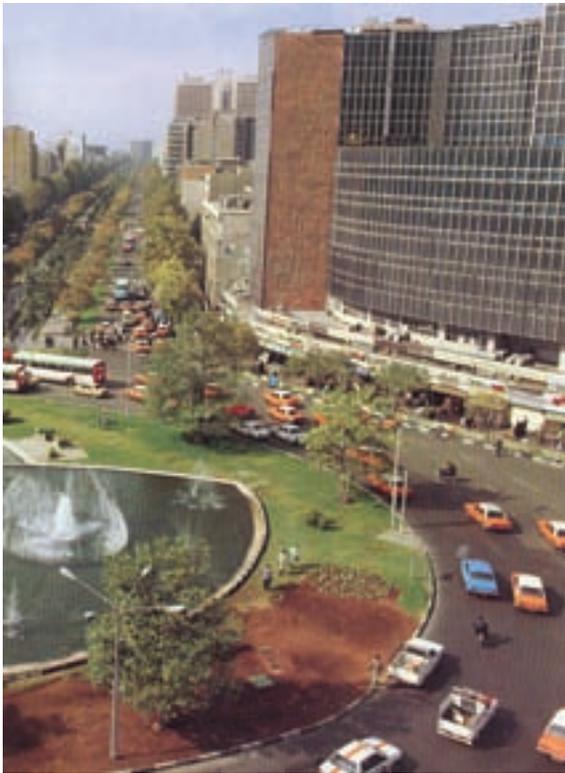
- ۱- در کتاب تعلیمات اجتماعی سال گذشته و جغرافی امسال با زندگی ایلی و عشایری آشنا شدید. این نوع زندگی با زندگی روستایی چه تفاوتی دارد؟ مقایسه کنید.
- ۲- به نظر شما چرا هوای روستاها تمیز و سالم است؟
- ۳- اگر در روستا زندگی می‌کنید، سه محصول کشاورزی را که در روستای شما تولید می‌شود، نام ببرید.

- ۱- چرا بیشتر مردم روستاها یک‌دیگر را می‌شناسند؟
- ۲- دانش‌آموزان روستایی علاوه بر درس خواندن، در چه کارهایی به پدر و مادر خود کمک می‌کنند؟
- ۳- با تلاش جهادسازندگی، در بیشتر روستاها چه امکاناتی فراهم شده است؟

زندگی شهری

- عده‌ای از مردم کشور ما در شهرها زندگی می‌کنند.
- در شهرها فعالیت کشاورزی وجود ندارد. بیشتر شهرنشینان در کارخانه‌ها و کارگاه‌ها یا در مغازه‌ها و اداره‌ها کار می‌کنند.

آیا می‌توانید چند نمونه از انواع مغازه‌ها را نام ببرید؟ در کوچه یا خیابان محل زندگی شما چه مغازه‌هایی وجود دارد؟

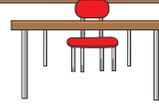
مغازه‌ها معمولاً در کنار خیابان‌ها و هم‌چنین در بازار قدیمی شهر قرار دارند. در بازار، مغازه‌ی افرادی که کار شبیه به هم دارند، در یک ردیف قرار گرفته است. معمولاً اداره‌های مهم، فروشگاه‌ها و بیمارستان‌ها در مرکز شهر و کارخانه‌ها و کارگاه‌ها در اطراف شهر قرار دارند.

مردم شهرها معمولاً در کدام اداره‌ها مشغول به کارند؟ نام ببرید.

- هر شهر به چندین محله تقسیم می‌شود. شهرداری، اداره‌ی شهر را به عهده دارد. یکی از وظایف شهرداری، زیبا نگه‌داشتن محیط و حفظ پاکیزگی شهر است. رفتگران زحمت‌کش شهرداری با تلاش و کوشش بسیار محیط شهر را تمیز نگه می‌دارند و همه‌ی ما به آن‌ها که برای سلامتی ما تلاش می‌کنند، احترام می‌گذاریم.

فعالیت در کلاس

- ۱- با راهنمایی معلم، به چند گروه تقسیم شوید. هر گروه نامه‌ای کوتاه به بچه‌های مدرسه بنویسد و در چند سطر به آن‌ها توضیح دهد که برای حفظ پاکیزگی شهر چه کارهایی را باید و چه کارهایی را نباید انجام دهند.
- ۲- وقتی به پارک (بوستان) می‌روید، برای حفظ محیط آن، چه کارهایی انجام می‌دهید؟ گفت و گو کنید.

● زندگی در شهرهای بزرگ، مشکلات زیادی دارد. به تصویرهای زیر توجه کنید.

تهران — نمونه‌ی یک شهر بزرگ با مشکلات زیاد

اگر چه در شهرهای بزرگ، امکانات بیشتری وجود دارد ولی زندگی در آن‌جا با مشکلات زیادی همراه است.

بارهنمایی معلم، به دو گروه تقسیم شوید و درباره‌ی خوبی‌ها و بدی‌های زندگی در شهرهای بزرگ گفت و گو کنید و دلیل بیاورید.

از تصویرهای بالا استفاده کنید.

خوبی‌ها
.....

بدی‌ها
.....

● شهر و روستا چه ارتباطی با هم دارند؟ روستاییان و عشایر با تولید محصولات کشاورزی و دامی، بخشی از غذای مردم شهر یا مواد اولیه‌ی کارخانه‌ها را تولید می‌کنند. شهرنشینان نیز با کارکردن در کارخانه‌ها، بخشی از کالاهای مورد نیاز روستاییان را تولید می‌کنند. روستاییان محصولات خود را به شهرنشینان می‌فروشند و کالاهای مورد نیاز خود را از آن‌ها می‌خرند.

اگر در شهر زندگی می‌کنید، در داخل یا اطراف شهر محل زندگی شما چه کارخانه‌های مهمی وجود دارد؟ این کارخانه‌ها چه کالاهایی تولید می‌کنند؟ سه نمونه از آن‌ها را نام ببرید (از بزرگ‌ترها پرس و جو کنید و نتیجه را در کلاس بگویید).

پرسش

- ۱- چرا مردم یک شهر کمتر از مردم یک روستا یک‌دیگر را می‌شناسند؟
- ۲- کدام فعالیت‌ها معمولاً در مرکز شهر انجام می‌شود؟

ملت ایران

- مردم ایران، مانند افراد یک خانواده، در یک خانه‌ی بزرگ زندگی می‌کنند. نام این خانه‌ی بزرگ، کشور ایران و نام این خانواده‌ی بزرگ، ملت ایران است.
- ملت ایران دارای قانون اساسی مشترک، پرچم مشترک، سرود ملی مشترک و تقویم مشترک‌اند.

سال ایرانی (شمسی) از روز اوّل فروردین آغاز می‌شود و در آخرین روز اسفند به پایان می‌رسد. به روز اوّل فروردین، نوروز می‌گویند. زبان و خطّ رسمی ملت ایران، زبان و خطّ فارسی است. بیشتر مردم ایران مسلمان‌اند.

به استقبال نوروز

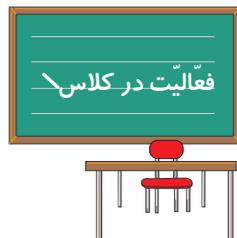
● مردم ایران سرگذشت مشترکی دارند. آن‌ها قرن‌ها در کنار یک‌دیگر زندگی کرده و از دین و سرزمین خود، دفاع کرده‌اند. این مردم همیشه در غم‌ها و شادی‌های هم شریک بوده‌اند و آرزوهای مشترکی داشته‌اند.

انقلاب اسلامی ایران، نشانه‌ی وحدت ملت ایران برای رهایی از رنج‌های گذشته و رسیدن به هدف‌های مشترک است. اکنون ملت ایران دست به دست هم داده‌اند تا با کار و کوشش، نیازهای کشور اسلامی ایران را برطرف کنند.

۱- سرود مّلی جمهوری اسلامی ایران را در خانه با استفاده از برنامه‌های صدا و سیما از برکنید و در کلاس، همراه با سایر دانش‌آموزان به طور دسته جمعی بخوانید.

۲- رنگ‌های پرچم جمهوری اسلامی ایران و علامت وسط آن چه مفهومی دارند؟ وجود ۲۲ «الله اکبر» در حاشیه‌ی پرچم نشانه‌ی چیست؟ در این باره تحقیق کنید و نتیجه را به کلاس گزارش دهید.

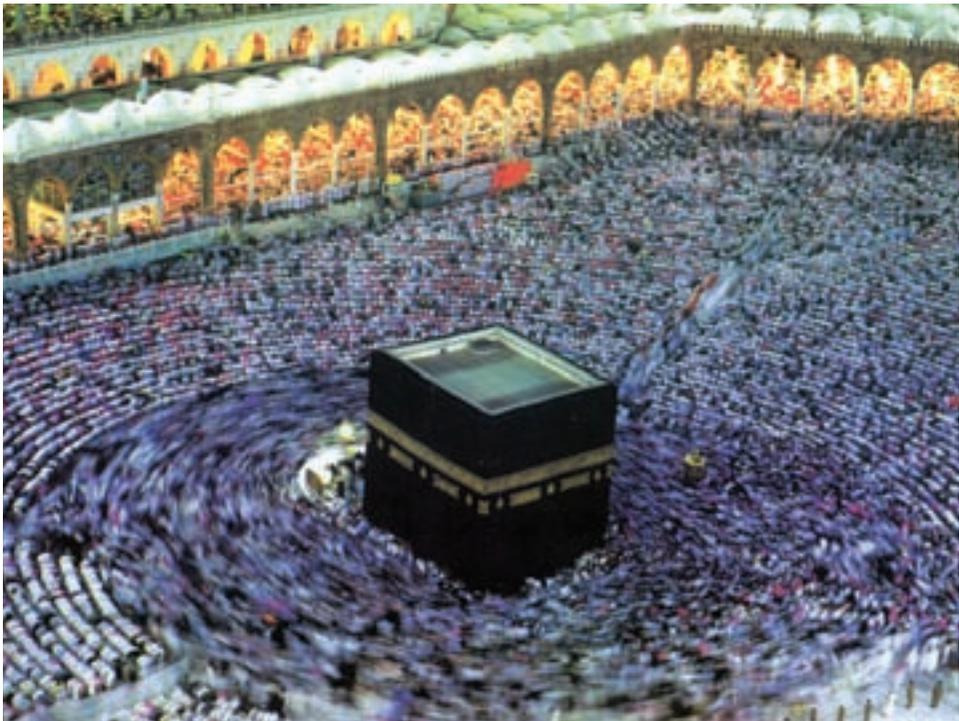
پرسش

- ۱- ملت ایران چه چیزهای مشترکی دارند؟ نام ببرید.
  - ۲- جای خالی را پر کنید.
- زبان و خطّ رسمی ملت ایران ..... است.

امّت اسلامی

همه‌ی مسلمانانی که در کشورهای مختلف جهان زندگی می‌کنند، اعضای خانواده‌ی بسیار بزرگی هستند. این خانواده‌ی بسیار بزرگ، امّت اسلامی نام دارد. جمعیت این خانواده‌ی بزرگ، بیش از یک میلیارد نفر است.

مراسم حج — خانه‌ی کعبه

همه‌ی مسلمانان جهان جزء امت اسلامی هستند.

– به نظر شما چرا برای درس امت اسلامی، عکس مراسم حج در کعبه انتخاب شده است؟
– وقتی مردم مسلمان کشورهای مختلف برای شرکت در مراسم حج دور هم جمع می‌شوند، چه کارهای مفیدی می‌توانند انجام دهند؟

همه‌ی مسلمانان به خدای واحد، یعنی الله، اعتقاد دارند. پیامبران حضرت محمد(ص) و کتاب آسمانی‌شان، قرآن است و همه رو به یک قبله نماز می‌خوانند. خدا، پیامبر، کتاب آسمانی و قبله‌ی مسلمانان، مشترک است. اگر مسلمانان جهان با هم متحد باشند، دشمنان نمی‌توانند بر آن‌ها مسلط شوند. مردم مسلمان ایران علاوه بر این که جزء ملت ایران‌اند، جزء امت اسلامی نیز هستند و باید پیوند خود را با مسلمانان کشورهای دیگر محکم‌تر کنند. خوب است این سخن حضرت محمد(ص) را به خاطر بسپاریم:

هرگاه مظلومی فریاد بزند که «ای مسلمانان، به دادم برسید»، مسلمانی که این فریاد مظلومیت را بشنود و به او کمک نکند، مسلمان نیست.

پرسش

- ۱- چه کسانی اعضای امت اسلامی هستند؟
- ۲- مسلمانان جهان در حدود ..... نفرند.
- ۳- اگر مسلمانان جهان با هم متحد شوند، چه می‌شود؟
- ۴- مسلمانان جهان در چه چیزهایی با هم مشترک‌اند؟

.....

.....

.....

.....

- ۵- آیا مسلمانان خارج از کشور ایران هم جزء امت اسلامی هستند؟

فهرست کتاب‌های مرتبط و مناسب با محتوای درسی تعلیمات اجتماعی چهارم دبستان

ردیف	نام کتاب	مؤلف/ مترجم	ناشر	سال انتشار
۱	چرا من باید در مصرف آب صرفه‌جویی کنم؟	محمد رضا هراتی	به تدبیر	۱۳۸۴
۲	چرا من باید بازیافت کنم؟	گرین جن محمد رضا هراتی	به تدبیر	۱۳۸۴
۳	دیروز ایران، حالا فلسطین	حمید گروگان	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱۳۸۰
۴	بچه‌ها و حفظ محیط زیست (۵۶) زنده باد زاینده‌رود	مهرنوش ضیاء شهابی	فنی ایران	۱۳۸۴
۵	کاشفان جوان (هوا و هواشناسی)	تیلور باربارا ترجمه آذین بهزادی	مدرسه برهان	۱۳۸۴
۶	آب	لور جو آلن ترجمه علیرضا توکلی	مدرسه برهان	۱۳۸۴
۷	ایران باستان	مهروش طهوری	محراب قلم	۱۳۸۴
۸	دایرة‌المعارف پرسش‌ها و پاسخ‌ها (حمل و نقل)	بروکس فیلیپ ترجمه مجید عمیق	پیام آزادی	۱۳۸۳
۹	رودخانه‌ها و اقیانوس‌ها	تیلور باربارا ترجمه مهدی رزاقی کاشانی	تهران، مدرسه برهان	۱۳۸۴
۱۰	تاریخ نوآموز	مسعود جوادیان	محراب قلم	۱۳۷۸
۱۱	کوهستان	ترجمه رؤیا خوبی	تهران، محراب قلم	۱۳۸۳
۱۲	کتاب کار جغرافیای پایه چهارم دبستان	منصور ملک عباسی، پرینسا مصطفی نژاد	تهران، رشد اندیشه	۱۳۸۴
۱۳	کتاب کار جغرافیای سال چهارم ابتدایی	مریم شمسی‌اللهی، مرتضی سمیعی	تهران مسلمان، روژین	۱۳۸۴
۱۴	گوناگونی آب و هوا	ترجمه علیرضا اسبقی	تهران، مبتکران	۱۳۸۳
۱۵	یک دایرة‌المعارف مقدماتی (حمل و نقل)	ترجمه حسین ایرایی	تهران، پیام آزادی	۱۳۸۳
۱۶	کشتی و هواپیماها	ترجمه علاء نوری	تهران، مبتکران	۱۳۸۳
۱۷	چراهای شگفت‌انگیز، بیابان‌ها	ترجمه امیر صالحی طالقانی	محراب قلم	۱۳۸۳